

Sarah Chiche

**O ISTORIE EROTICĂ
A PSIHANALIZEI**

De la dădaca lui Freud la amanții de astăzi

Traducere de Nicolae Constantinescu

POLIROM
2019

Cuprins

Introducere. Etica focului	7
Cu o apă roșiatică	7
Fără femei, n-ar fi existat psihanaliză.	9
Iubirea e profund erotică	11
Psihanaliza ne ajută să gândim ura în iubire	13
Chiar avem nevoie de psihanaliză astăzi ca să vorbim despre iubire și sex?	14
Iubirea de transfer are o componentă erotică.	16
Deodată, teatrul ia foc	17
1. Mămica goală într-un tren de noapte	21
2. Cum să te reinventezi după boală sau după o suferință din dragoste	26
„Curățarea coșului”	28
A plecat oare Breuer la Veneția împreună cu soția ca să fugă de pacientă?	29
Să te însănătoșești și să începi o nouă viață.	31
Atenția față de ceilalți, cea mai frumoasă dintre vindecări.	34
3. Dora, exploratoarea umilită	36
Să nu poți zice nici da, nici nu	36
Mici aranjamente între bărbați	38
„Soția mea nu e nimic pentru mine”.	41
Iubirea produce iubire?	44
„Nu m-am zbatut, eram albă înăuntrul meu”	46

4.	O mamă, o fiică, Sándor Ferenczi, trei posibilități	48
	Cum să (nu) alegi între două femei	49
	Cum să treci de la iubire la ciudă	50
	Cum să omori un bărbat căsătorindu-te cu soția lui	53
5.	Freud, pețitor nebun.	55
	Teoria seducției.	56
	„Doar ia-o de nevastă și-o să-ți placă!”	58
	Să-i căsătorim pe nevrozați între ei	60
	Când Freud laudă în fața pacienților binefacerile actului sexual	61
	Clarviziune pe Google	63
	Putem întâlni iubirea în sala de așteptare a psihanalistului nostru?	65
6.	Bideul, instrumentul primei revoluții sexuale	68
	Marile perversiuni sunt considerate crime, cele mici sunt acceptate	69
	Solicitări erotice și pornografice...	70
	Oficial, domnea virtutea...	72
7.	Cele două femei ale lui Freud.	75
	„O să te sărut până o să te înroșesc”	75
	Dintr-o cameră în alta	77
	Adulter sau prietenie amoroasă platonice?	78
	„Să transformi pasiunea în impuls către cunoaștere”	80
8.	A te îndrăgosti înseamnă a te reîndrăgosti.	82
9.	Florile Giselei	85
	Deflorarea	86
	Cum reapar amintirile erotice.	88
10.	Viețile noastre sunt un dans de iubire și de moarte.	90
	Ce este pulsivitatea de moarte?	90
	„De ce femeia a fost creată cu aceleași poftes ca ale bărbatului?”	92
	Schnitzler, dublu al lui Freud...	94
	Zweig și fulgerarea pasiunii	95

11. Unica	98
12. Este iubirea un fel de sinucidere?	100
„Anestezie a penisului” și abisuri melancolice	101
Când persecutatul devine persecutor	103
„Sinuciderea este actul cel mai sănătos și cel mai decent din viața mea ratată”	104
13. Spielrein, Jung și Freud. Văpăile iubirii	107
Soția reproducătoare și amanta incontrolabilă	109
Sexualitatea în doi timpi.	111
Când amantul îi cere mamei amantei sale să plătească ședințele	112
„Felul în care procedează femeile ca să ne farmece...”	115
Viața sexuală a „femeilor respectabile”	117
Pasiune și nebunie	118
A urî înseamnă a iubi încă	119
14. Oglinda spartă	122
15. Lou, rug aprins	123
Un elan sexual și vital	124
Sora bărbaților	125
Femeia care fuge îndată ce e cerută în căsătorie	127
Utopia unui trio	129
Căsătorie? Da, dar fără să se consume vreodată	133
Strălucirea pasiunii trupești	134
Nebunie amoroasă și tihnă conjugală.	135
Cu Freud, iubirea sublimată.	137
Iubirea care nu-și spune numele	139
16. Psihanaliștii sunt oare homofobi?	141
Freud a refuzat să vadă homosexualitatea fiicei sale Anna...	142
De la Loe la Lou	144
Freud a „adoptat-o” pe partenera fiicei sale	145
Freud homofob?	147
Viața sexuală dublă a lui Heinz Kohut	151

Psihanaliști homofobi în zilele noastre	153
De ce ar fi heterosexualitatea mai „normală” decât homosexualitatea?	154
Când psihanalistul oferă asistență pentru <i>coming out</i> . . .	155
17. Cum să-ți ucizi tatăl în patru timpi	158
18. <i>Prințesa X</i>	160
Marie și anatomia	161
În căutarea disperată a orgasmului	163
Ce se știe astăzi despre clitoris	165
19. Bloomsbury: arta de a trăi în pătrate, de a picta cu cercuri și de a forma triunghiuri amoroase	166
Legea iubirii și iubiri dincolo de lege	167
Despre diferența dintre adulter, eșanjism și poliamor	168
Femei leșinate pe divan	170
O absență a lui Strachey, o perfidie a lui Keynes	171
Ziua în care Freud i-a oferit o narcisă prevestitoare Virginiei Woolf	172
„Dragul meu, sunt convinsă că voi înnebuni din nou”	174
20. Blanche și Pierre	177
Iubire, creație și psihanaliză	177
Ea a împrumutat bani de la unul dintre pacienții săi ca să-și întrețină soțul	179
21. Anaïs Nin: „Dacă nu-l pot avea pe Dumnezeu, îi voi avea pe psihanaliști”	181
„Când mă gândesc la el, îmi vine să-mi desfac picioarele”	182
Îi vorbește psihanalistului despre sânii ei mici, apoi i-i arată	184
Incestul consimțit de Anaïs Nin cu tatăl ei	185
Un ascendent absolut asupra lui Otto Rank	187
22. Melanie Klein, intersecția iubirii cu ura	190
Iubirea și ura bebelușului pentru mama lui	191

Pasiune sexuală și fecunditate intelectuală	193
Un dezastru între mamă și fiică	194
23. Cum a ajuns Winnicott să-și urască soția	196
O soție narcoleptică și erotomană	197
Clare Britton, cealaltă soție	198
24. Marilyn și Ralph: să devii dorința celorlalți	200
Nebunia comună	201
De ce prima ședință arată deseori ce se va petrece la sfârșitul curei psihanalitice	202
Avea acel corp, dar nu era acel corp	204
Să-l iubești pe cel în ochii căruia ești demn de a fi iubit	206
„Mi-ai spus că, atunci când am să fac exact ce mi-ai spus să fac, voi avea orgasm”	207
Tricotatul unui fular	208
Coborâre în infern	209
25. A iubi înseamnă deja a-l vindeca pe celălalt?	212
Femeile sunt medici mult mai buni, mai ales când iubesc sau au iubit	213
Ce este o fantasmă de salvare prin iubire?	214
26. „Vechi mituri grecești despre părțile genitale”	218
Cum ascultăm un vis sexual?	220
27. Trei Sylvii în una singură	223
Toată lumea o admiră; Lacan vrea s-o seducă	224
Brusc, „atașamentul mortal”	225
Lacan, infidelul fidel	227
28. Bataille, mama și fiica, 1934	229
29. Iubirea, moartea	230
30. Cum s-o distrugi pe Dora Maar	235
Lacan, șoc electric	236
„Numai Dumnezeu îi putea urma lui Picasso”	237

31. Mama și poama	239
„Mulțumită acestui film, am făcut economie de o psihanaliză”	240
Putem să iubim și să dorim o singură persoană?	241
32. Gaura	242
33. Cum l-a fermecat Marguerite Duras pe Lacan	244
Durerea de a vedea cum bărbatul pe care îl iubești este furat de alta	246
„Ea vrea”	247
34. Când prietenia psihanalistului salvează de la sinucidere	250
35. Prețul „partidei”	252
36. Rentabilitatea investiției	254
37. Bordelurile lui Lacan	256
38. Prea aproape de gură	258
39. Ascundeți acest sex	260
Cine iese dintre aceste coapse?	261
Erotismul în tăcere	262
40. Cuvinte care eliberează	263
Trezire tulburătoare la sexualitate	264
Mama noastră, o femeie asemenea celorlalte	266
Efectul radical al cuvântului	267
41. Masud Khan: probabil diavolul	269
Tată sinistru, mamă exhibiționistă, sinucideri în serie	269
„Nu ți-a venit niciodată ideea să te omori?”	271
Un pact pervers inițiat în copilărie	271
Se aruncă asupra soției pacientului său, aceasta fiind însărcinată	273
42. Raporturi sexuale cu pacienții	274
Îndrăgostirea de psihanalist	275

Abuzul și odiosul amestec de genuri	276
Penis terapeutic	278
43. De ce psihanaliztii din thrillererele erotice sunt idioti?	280
44. <i>F ch h, div ou veuf, analysé</i>	283
45. „Un penis și sâni, dacă vreau!”	285
46. Anunțul	287
47. Cincizeci de nuanțe de neosexualități	288
48. Catherine Millot, cealaltă „iubită” a lui Lacan	291
A nu fi nimic și a te încredința	
întru totul celuilalt	292
Iubire, noduri și bricolaj	293
Să obții iubirea care nu se obține	295
49. Anne Dufourmantelle sau cunoașterea	
pe care o dăruiește iubirea	298
„Forță poetică”	298
Premoniție?	299
50. Weekend	301
51. Ce pot să fac pentru dumneavoastră?	302
52. Mai degrabă ceva decât nimic	303
53. Zâmbetul fantomelor	305
Atentate și fantasme	305
Despre o despărțire	306
Deodată, aleargă	307
Locul șiretlicurilor noastre	308
<i>Note</i>	309
<i>Index eroticum</i>	325

Căsătorie?

Da, dar fără să se consume vreodată

Într-un han, Lou l-a întâlnit pe orientalistul Friedrich Carl Andreas. Ea avea 26 de ani, el, 41. Erudiția lui îmbinată cu o intuiție vizionară a ființelor și a evenimentelor epocii sale a fascinat-o. El a amenințat-o că se va sinucide... dacă nu se căsătorește cu el. Era oare asta formula magică? Nu chiar. Ea a consimțit cu condiția să nu existe niciodată între ei o relație sexuală. Spre stupefacția tuturor, căsătoria a avut loc în noiembrie 1886. Perversitatea înțelegerii dintre ei n-ar fi fost completă fără acest detaliu: unirea lor a fost celebrată de primul ei amant, pastorul Gillot. Dar am greși dacă am crede că Andreas avea prea puțină importanță pentru Lou. Este de ajuns să citim *Viața mea* ca să înțelegem soliditatea morală a legăturilor dintre ei și iubirea profundă pe care tânăra o avea pentru un bărbat măcinat permanent de ambivalența lui. Andreas era un vultur. Un spirit superior chinuit de suferințele pricinuite de natura sa contradictorie. Dădea dovadă de rezervă, reținere și de un aer blând și puțin tainic care te puneă pe gânduri. Alteori, era cuprins de o violență interioară care îi modifica până și trăsăturile feței, ca și cum ar fi fost hăituit de el însuși. A fost pentru ea concomitent „tată iubitor, frate mai mare, agent literar, lector al manuscriselor, autor de prefete”⁵. Grație abilității sale de a lega relații, Lou a dobândit o reputație solidă în mediul literar. Eseurile ei au început în sfârșit să fie citite. Romanele ei au ieșit din clandestinitate. Lucrarea sa despre eroinele din piesele lui Ibsen a fost apreciată, dar, din păcate, nu atât pentru calitățile literare,

cât pentru că era prima monografie despre Ibsen scrisă de o femeie. Dar „hora” reîncepea.

Strălucirea pasiunii trupești

Lou avea 36 de ani când, în aprilie 1897, l-a cunoscut pe Rilke. El avea 22 de ani. Era pe atunci încă un tânăr poet puțin cunoscut. Așa cum Gillot o rebotezase Lou, ea l-a rebotezat pe René Rainer și l-a încurajat să renunțe în scriitura lui la unele ornamente sentimentaliste inutile. Fascinația s-a produs de la bun început: trei ani de pasiune intelectuală și, de data asta, foarte trupească. În Viena se răspândise zvonul că Lou era pe cât de frumoasă, pe atât de frigidă. Era poreclită „frumoasa cu sexul adormit”. Probabil că în brațele poetului avea să cunoască prima dată plăcerea. A apărut în mod voalat în multe dintre poemele lui. Îngerul din *Elegiile duineze* are chipul ei. Rilke a scris și un poem, „Eros”, care îi era destinat fără nicio îndoială; Lou i-a răspuns, după mai mulți ani, cu o culegere de eseuri având același titlu, exact lucrarea pe care am citit-o eu în adolescență.

Din păcate, angoasele lui Rilke, crizele de disperare care îl cuprindeau și îl făceau să se îndoiască de sensul tuturor lucrurilor au pus capăt în cele din urmă pasiunii lor. S-au despărțit, dar au rămas prieteni. Zeci de ani mai târziu, ea a scris în *Jurnalul* său, în aprilie 1934: „Am fost ani întregi femeia ta pentru că ai fost pentru mine prima realitate tangibilă, prima ființă omenească la care corpul și persoana erau indisociabile, evident ca viața. Aș fi putut să-ți spun cuvânt cu cuvânt ceea ce mi-ai spus când mi-ai mărturisit

iubirea ta: «Numai tu ești reală». Astfel am devenit soț și soție încă dinainte de a deveni prieteni, iar această prietenie nu a fost rodul unei alegeri, ci al unei nunți clandestine. Nu două jumătăți se căutau în noi, ci unitatea noastră surprinsă se recunoștea, tremurând, într-o unitate insondabilă. Astfel, eram frate și soră, dar ca într-un trecut îndepărtat, înainte ca incestul să devină sacrilegiu”.

Deși *Memoriile* ei au fost cenzurate, știm astăzi că multe alte spirite, și nu dintre cele mai modeste, s-au lăsat fermecate de ea: Friedrich Pineles (neurolog și endocrinolog vienez, care i-a făcut un copil pe care ea nu l-a păstrat), dramaturgul Frank Wedekind (ea i-a inspirat-o pe „Lulu”, după care Alban Berg a compus o operă celebră), scriitorul și dramaturgul Arthur Schnitzler, dar și marele său rival, Hugo von Hofmannsthal. L-am amintit deja pe psihanalistul Victor Tausk și îl voi adăuga acum pe ultimul ei partener și confident, Ernst Pfeiffer.

Nebunie amoroasă și tihnă conjugală

În 1910, comentând opoziția dintre nebunia amoroasă și tihna conjugală, ea a susținut că o femeie trebuie să le trăiască pe amândouă. „Știa că argumentele ei în favoarea unei căsătorii care să-i îngăduie fiecărui partener o libertate regeneratoare erau destul de extravagante, nu numai pentru că intrau în contradicție cu poruncile morale ale religiilor, ci și pentru că erau incompatibile cu instinctul puternic de posesie înrădăcinat în om”, scrie Élisabeth Roudinesco⁶. Un instinct legat de faptul că oamenii sunt „constrânși, în virtutea culturii lor, la o dominare de care

nu se pot simți decât vinovați”. Dar ea își va permite, cu o libertate totală și fără să-i pese de ce avea să se spună, să-și trăiască atașamentul necondiționat față de soțul ei, pasiunile erotice și camaraderiile intelectuale și amoroase cu aceeași intensitate și fără să renunțe la nimic.

Ființele care nu vor sub nicio formă să renunțe la dorințele lor le impun un cost foarte ridicat celor care își împart viața cu ele și le iubesc. „Există un lucru în privința căruia nu voi face compromisuri, și anume libertatea mea”, i-a zis un pacient celei care a devenit totuși soția lui câteva luni mai târziu, prevenind-o astfel că, în numele înclinației sale spre libertate, își va îngădui să trăiască alte aventuri, care nu vor pune totuși niciodată sub semnul întrebării profunzimea angajamentului său conjugal. Dacă o femeie ar fi spus asta, ne-ar șoca oare din aceleași motive? Ne-ar forța invidia sau respectul din aceleași motive? A iubi pe cineva înseamnă oare a-l iubi până la infidelitate inclusiv, adică până la a accepta să nu fii singurul sau singura în viața sa? Această acceptare se învecinează oare cu sacrificiul, cu abnegația? Înseamnă inteligență, noblețe sufletească, maturitate sau infantilism? De ce există femei care nu pot să trăiască fericite decât atunci când iubirea și dorința sunt împărțite între mai multe obiecte, uneori complementare, alteori complet diferite? A te împărți între mai mulți bărbați ar fi, în fond, un mod de a lua totul fără să te dăruiești niciunuia? Sau înseamnă să consideri că, împărțindu-te astfel, te poți dărui mai amplu, mai deplin, având în vedere că o singură și unică persoană nu poate niciodată să ia tot ce ai de dăruit?

Cu Freud, iubirea sublimată

Sigmund Freud se gândise și el la toate aceste chestiuni. Dacă a fost cu siguranță, în felul lui, îndrăgostit de Lou, se pare că n-a riscat niciodată să i-o mărturisească într-un mod care ar fi putut să pună capăt relației lor. Freud alesese abstenența sexuală. Lou era de o aviditate pulsională nemăsurată. Asemenea tinerei nimfomane Joe din filmul *Nymphomaniac* al lui Lars von Trier și negativului ei, bătrânul Seligman, care nu s-a iubit niciodată nici cu bărbat, nici cu femeie, erau făcuți să se întâlnească. Ceea ce s-a și întâmplat, în 1911, la cel de-al Treilea Congres Internațional de Psihanaliză de la Weimar. Ea i-a explicat că dorea să se consacre studiului psihanalizei. El a primit-o foarte repede în primul cerc foarte masculin de pionieri ai psihanalizei. Și când ea nu venea la serile sale pentru că se ducea la cele organizate de Alfred Adler, Freud nu ezita să-i reproșeze: „V-am simțit lipsa ieri-seară la ședință și îmi pare bine să aflu că vizita dumneavoastră în tabăra contestării masculine nu are nicio legătură cu absența dumneavoastră. Am căpătat prostul obicei să iau întotdeauna ca destinatar al conferinței mele o anumită persoană din cercul meu de auditori și ieri m-am uitat întruna parcă fascinat la locul gol care vă fusese rezervat”⁷.

În acea perioadă, avusese loc ruptura cu primii „eretici” ai psihanalizei, Alfred Adler și Wilhelm Stekel, fideli din perioada de început, care se îndepărtaseră și voiau să zboare cu propriile aripi. Despărțirea de Jung mocnea. Lou întruchipa speranța unei noi generații de elevi străluciți, de ambasadori ai gândirii lui Freud într-o lume ce nu mai era

atât cea a medicinei și a științei, care respingeau deja energie psihanaliza și teoriile sale sexuale, cât cea a artelor și a culturii. Lou s-a mutat așadar la Viena, unde participa la seminarele lui Tausk și îl însoțea, la secția neurologică a spitalului din Viena, în vizitele de dimineață. Tausk avea cu 20 de ani mai puțin decât ea și le lăsa tuturor impresia unei foarte mari bucurii de a trăi, care masca atunci destul de bine o excitație maniacă susceptibilă în orice moment să se transforme în reversul ei: o melancolie profundă. Și ceea ce trebuia să se întâmple s-a întâmplat...

Freud, care găsea în Lou o persoană cu o „înțelegere genială”, îi datorează mult din ceea ce a scris despre femei. La rândul ei, Lou a reținut din psihanaliză mai ales ce voia să rețină: ideea că există, înainte de încercările existenței, o armonie, un tot indivizibil, un universal în care evoluăm. În această privință, o simțim mult mai profund inspirată de Tausk și de teoria lui privind transferul inițial al libidoului nou-născutului asupra totalității mediului înconjurător decât de Freud, mai puțin amator de armonii cosmice originare. Astfel, pentru ea, ceea ce ținea de individualitate și de închiderea în limitele corpului nu era lucrul care conta cel mai mult. Importantă era depășirea experienței primei noastre separări ca să regăsim în noi elanul vital primar care ne constituie. Există desigur un fel de asemănare între aceste teme și cele pe care le găsim la Freud în *Introducere despre narcisism*. Mai ales că el scrisese primele pagini ale acestei lucrări probabil în vremurile de început ale întâlnirii lor. Totuși, cei doi erau departe de a fi întotdeauna de acord. Religia era pentru Freud o iluzie, în timp ce pentru Lou era un ideal care ținea de necesitate.